HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואם היה זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר האי זקן או חולה היכי דמי אי דמצי עביד עבודה עבודתה ועורה נמי תיהוי דידיה ואי דלא מצי עביד עבודה שליח היכי משוי אמר רב פפא [א]שיכול לעשות על ידי הדחק עבודה דכי עביד ליה ע"י הדחק עבודה היא ומשוי שליח אכילה (א)דכי אכיל על ידי הדחק אכילה גסה היא [ב]ואכילה גסה לאו כלום הוא משום הכי עבודתה ועורה לאנשי משמר אמר רב ששת [ג]אם היה כהן טמא בקרבן צבור נותנה לכל מי שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר היכי דמי אי דאיכא טהורים טמאים מי מצו עבדי ואי דליכא טהורים עבודתה ועורה לאנשי משמר הא טמאים נינהו ולא מצו אכלי אמר רבא [ד]אימא לבעלי מומין טהורין שבאותו משמר אמר רב אשי [ה]אם היה כהן גדול אונן נותנה לכל כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר מאי קמ"ל תנינא(ב) [ו]כהן גדול מקריב אונן [ז]ואינו אוכל [ח]ואינו חולק לאכול לערב ס"ד אמינא כי חס רחמנא עליה דכהן גדול לקרובי הוא אבל לשוויי שליח לא מצי משוי קמ"ל: **מתני'** [ט]הגוזל את הגר ונשבע לו ומת הרי זה משלם קרן וחומש לכהנים ואשם למזבח שנאמר [1]ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לכהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו [י]היה מעלה את הכסף ואת האשם ומת הכסף ינתן לבניו והאשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה (א) [כ]נתן הכסף לאנשי משמר ומת אין היורשין יכולין להוציא מידם שנאמר [2]ואיש אשר יתן לכהן לו יהיה [ל]נתן הכסף ליהויריב ואשם לידעיה יצא [מ]אשם ליהויריב וכסף לידעיה אם קיים האשם יקריבוהו בני ידעיה ואם לא יחזיר ויביא אשם אחר שהמביא גזילו עד שלא הביא אשמו יצא הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא [נ]נתן את הקרן ולא נתן את החומש אין החומש מעכב: **גמ'** ת"ר אשם זה קרן המושב זה חומש או אינו אלא אשם זה איל ולמאי נפקא מינה לאפוקי מדרבא דאמר רבא [ס]גזל הגר שהחזירו בלילה לא יצא החזירו חצאין לא יצא מ"ט אשם קרייה רחמנא כשהוא אומר מלבד איל הכפורים הוי אומר אשם זה קרן תניא אידך אשם זה קרן המושב זה חומש או אינו אלא אשם זה חומש למאי נפקא מינה לאפוקי ממתניתין דתנן נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש אין החומש מעכב אדרבה חומש מעכב כשהוא אומר [3]והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו הוי אומר אשם זה קרן תניא אידך אשם זה קרן המושב זה חומש ובגזל הגר הכתוב מדבר או אינו אלא המושב זה כפל ובגניבת הגר הכתוב מדבר כשהוא אומר והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו הרי בממון המשתלם בראש הכתוב מדבר גופא ° אמר רבא גזל הגר שהחזירו בלילה לא יצא החזירוהו חצאין לא יצא מאי טעמא אשם קרייה רחמנא ואמר רבא [ע]גזל הגר שאין בו שוה פרוטה לכל כהן וכהן לא יצא ידי חובתו מ"ט דכתיב האשם המושב עד שיהא השבה לכל כהן וכהן בעי רבא אין בו למשמרת יהויריב ויש בו למשמרת

למשמרת

ואם היה זקן. וראוי לעבודה כדמפרש לקמן ואין ראוי לאכילה: **נותנה.** להקריב: **לכל כהן שירצה.** דהואיל דהוא חזי לעבודה מצי לשוייה שליח: **ועבודתה ועורה לאנשי משמר.** דכיון דלא חזי לאכילה לא משוי שליח לאכילה: **אכילה גסה.** שנפשו קצה בה: **אם היה הכהן.** של המשמר טמא ויש לו קרבן צבור להקריב: **נותנו לכל כהן שירצה.** דהואיל דהוא יכול להקריבו דהא קרבן צבור דוחה את הטומאה שליח נמי מצי עביד. קרבן צבור בא בטומאה ואין נאכל בטומאה בכילד צולין (פסחים ד' עו:): **אי דאיכא טהורין.** בההוא משמר: **טמאים מי מצו עבדי.** וכיון דלא מצו עבדי שליח היכי משוי: **לבעלי מומין טהורין.** מתחלקת דקיימא לן (זבחים ד' צח:) איש חולק ואפי' בעל מום בקדשים ובמנחות: **אם היה כהן גדול אונן.** ויש לו קרבן עצמו להקריב: **נותנו לכל כהן שירצה.** דכיון דכהן גדול מקריב אונן (ב) דכתיב[ג] לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא אם מת אביו ואמו דהוי אונן אפילו הכי מקדושתו לא יצא ולא יחלל כלומר דעבודתו שיעבוד באנינות לא תתחלל הא אחר הדיוט שלא יצא חילל: **ואינו חולק לאכול לערב.** כשתסתלק אנינותו דאנינות לילה דרבנן דאנינות דאורייתא אינו אלא יום מיתה דכתיב (עמוס ח) ואחריתה כיום מר אלמא אין מרירות אלא יום אחד: **מתני' היה מעלה את הכסף ומת.** בדרך: **הכסף ינתן לבניו.** של גזלן דהא זכה ביה ממיתת הגר אלא דבעי למעבד השבה כי היכי דתיהוי ליה כפרה אשבועתיה והשתא תו ליכא כפרה כיון דמית ליה: **האשם ירעה.** דהוי אשם שמתו בעליו וקיי"ל (ג) לקמן כל שבחטאת מתה באשם רועה: **לנדבה.** לשופרות קיץ המזבח עולות בשר לשם ועורות לכהנים: משמרת יהויריב ראשונה[ד] לכל המשמרות ושל ידעיה אחריה: **נתן.** הגזלן את הכסף ליהויריב במשמרתו ואח"כ נתן אשם לידעיה במשמרתו: **יצא.** כדמפרש ואזיל שהמביא גזילו עד שלא הביא קרבן אשמו יצא וזה זכה בשלו וזה בשלו: **אם קיים האשם יקריבוהו בני ידעיה.** דקנסינהו ליהויריב להחזיר האשם דשלא כדין עבוד בני יהויריב דקבול אשם מקמי כסף ולידעיה ליכא למקנס מידי דבמשמר דידהו קבילי. ור' יהודה דפליג אברייתא בגמרא [קיא.] במתניתין מודה: **נתן הקרן.** לכהנים אין החומש מעכב מלהקריב את האשם אם לא נתן עדיין ולבסוף [ה] נתן: **גמ' או אינו אלא אשם זה איל.** אשם ומושב זה קרן: **ולמאי נ"מ.** דהא ממה נפשך תרוייהו קאמר קרא תיפוק ליה מינה לאפוקי מדרבא דאמר דאשם קרייה רחמנא לקרן ומה אשם אינו בא בלילה דכתיב (ויקרא ז) ביום צותו ואינו בא לחצאין אף קרן כו': **כשהוא אומר מלבד איל הכפורים הוי אומר אשם.** דרישא קרן הוא: **או אינו אלא אשם זה חומש.** ומושב זה קרן ונ"מ לאפוקי ממתניתין דתנן אין החומש מעכב נימא אדרבה חומש מעכב דאשם קרייה רחמנא לשון קרבן כשהוא אומר כו': **משתלם בראש.** קרן לבדו שהוא ראש: **לכל כהן וכהן.** שבמשמר ומוסיף משלו עוד להשלים: **אין בו.** שוה פרוטה לכל משמר יהויריב ויש בו שוה פרוטה לכל משמר ידעיה שהן מועטין מהו:

אין

דכי עביד ע"י הדחק עבודה היא. דלא מצינו בכהנים פסול בשנים אלא דנתנו חכמים שיעור עד שירתת בהכל שוחטין (חולין ד' כד:): **אכילה** גסה לאו כלום היא. מפיק (ד) מדריש לקיש דאמר בהחולץ (יבמות ד' מ. ושם[ו]) האוכל אכילה גסה ביום הכפורים פטור מלא[ז] תענו וא"ת דבפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע (נזיר דף כג. ושם) גבי הא דאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מאי דכתיב (ה) צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה זה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו בם א"ל ריש לקיש רשע קרית ליה נהי דלא עבד מצוה מן המובחר מצוה מיהא עביד משמע דיצא ידי חובה וי"ל דהתם לא קאמר דיצא אלא דלא מיקרי רשע ועוד דהתם לא איירי באוכלו אכילה גסה ממש אלא כלומר שאין אוכלו לשם פסח אלא כדי להיות שבע תדע דלא קאמר אכילה גסה אלא לשם אכילה גסה ועי"ל דשתי אכילות גסות הן[ח]: **אי דאיכא** טהורין טמאין מי מצו עבדי. לרב ששת פריך דשמעינן ליה לרב ששת דאמר בפ"ק דיומא (דף ו:) טומאה דחויה בצבור ואי איכא טמאים וטהורין לא מצו עבדי טמאים ואיכא דפליג התם ואמר דטומאה הותרה בצבור ואפי' איכא טמאים וטהורים מצו עבדי טמאים: [א] **לבעלי** מומין טהורין. תימה ועורה אמאי הויא לבעלי מומין: **תנינא** כ"ג מקריב אונן. תימה אמאי לא פריך נמי לרב ששת תנינא טמא מותר בקרבן ציבור: **למאי** נ"מ לאפוקי ממתניתין. תימה אמאי לא קאמר לאפוקי מדרבא כדקאמר לעיל: **או אינו אלא המושב זה כפל.** תימה היכי מ"ל זה כפל והלא אין מתחייב כאן אלא בהודאתו א] דכתיב והתודה וכפל לא מחייב בהודאה:

או

עין משפט נר מצוה

קעו א מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' ח:

קעז ב מיי' פ"י מהל' מעשה קרבנות הלכה יא:

קעח ג ד מיי' פרק ד מהלכות כלי המקדש הלכה ט ועיין בהשגות ובכ"מ:

קעט ה מיי' שם הלכה י סמג עשין קעב:

קפ ו מיי' פ"ב מהלכות ביאת המקדש הלכה ו ופרק ד מהלכות כלי המקדש הלכה י:

קפא ז ח מיי' פ"ב מהל' ביאת המקדש הלכה ח:

קפב ט מיי' פ"ח מהל' גזילה הלכה ד ה:

קפג י מיי' שם הל' י:

קפד כ מיי' שם הלכה יא:

קפה ל מיי' שם הלכה יב:

קפו מ נ מיי' שם הלכה יג:

קפז ס מיי' שם ה"ו:

קפח ע מיי' שם ה"ז:

◆

תורה אור השלם

1. וְאִם אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַיְיָ לַכֹּהֵן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר בּוֹ עָלָיו: במדבר ה ח
2. וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: במדבר ה י
3. וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ: במדבר ה ז

◆

מוסף רש"י

כהן גדול מקריב אונן. דרחמנא שרייה דכתיב לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא ולא יחלל וגו' ודרשינן ליה בשחיטת קדשים (זבחים טז.) במת אביו ואמו, שאינו צריך לצאת מקדושתו כלל ויכול להיות עומד ומקריב, כי לא חילל עבודתו בכך, ומינה ילפינן הא כהן הדיוט שלא יצא חילל (יומא יג: וכעי"ז זבחים צט.). **ואינו חולק לאכול לערב.** כשיפטר מאנינותו (זבחים שם) שלא הותרה כאן אלא עבודה, וקדשים אסורים לאונן, קל וחומר ממעשר הקל שאמרה תורה לא אכלתי באוני ממנו (יומא יג:). **כשהוא אומר מלבד איל הכפורים.** זה איל אשם שמביא על שבועת שקר שנשבע (ערכין כח.).

מסורת הש"ס

א) [לעיל יט: שבת עו.], ב) זבחים לט. [יומא יג: מ"ק יד: הוריות יב: תוס' דזבחים פי"א], ג) [ויקרא כא], ד) [דה"י א כד], ה) [צ"ל נותן ועי' תי"ט], ו) [ד"ה אכילה], ז) צ"ל תעונה, ח) [ועי' תוספות פסחים קז: ד"ה דלמא ותוספות יבמות מ. ד"ה אכילה ותוס' נזיר כג. ד"ה פסח],

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה נתן הכסף לאנשי משמר ומת. נ"ב פירוש מת קודם שהקריבו הקרבן: (ב) רש"י ד"ה נותנו לכל כהן שירצה דכיון דכ"ג מקריב אונן משוי נמי שליח הס"ד ואח"כ מ"ה ועבודתה ועורה לאנשי משמר דהוא אינו ראוי לחלוק הלכך שליח נמי לא מצי משוי הס"ד ואח"כ מ"ה מקריב אונן דכתיב: (ג) ד"ה האשם וכו' וקיימא לן. נ"ב עי' סוף דף זה: (ד) תום' ד"ה אכילה וכו' מפיק לה ריש לקיש בהחולץ וקאמר האוכל: (ה) בא"ד מאי דכתיב כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו:

◆

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא. כעין זה בב"מ דף קט ע"ב גופא א"ר מניומי וכו' ובשיטה מקובצת שם כתב בשם הרא"ש אע"פ שלא חידש דבר קאמר גופא משום דבעי מימר אחריתי ודכוותה בפרק הגוזל וכו':

◆

הגהות הגר"א

[א] תום' ד"ה לבעלי וכו' עד סה"ד מוסגר בב"ח עגולה למחקו (ועיין בת"ח ולא כהפ"י):

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תום' ד"ה או אינו וכו' דכתיב והתודה וכפל לא מחייב. עיין שיטה מקובצת ודו"ק: